

Інструкційно-технологічна картка для проведення навчальної практики

Навчальна дисципліна. Епізоотологія з мікробіологією.

Місце проведення: лабораторія епізоотології з мікробіологією, клініка коледжу.

Тривалість заняття: 6 год.

Тема заняття. Робота в стаціонарі, ізоляторі або неблагополучному (умовно благополучному) господарстві.

Мета проведення заняття. Ознайомити здобувачів освіти з умовами роботи інфекційних клінік, інфекційних відділень при лікувальних установах ветеринарної медицини, ізоляторів та інших ветеринарних і ветеринарно-санітарних об'єктів; вимогами, які пред'являються до цих об'єктів. Навчити здобувачів освіти правилам роботи з інфекційно-хворими тваринами, проведенням клінічного обстеження тварин, хворих на інфекційні хвороби, і ведення клінічної документації.

Матеріальне оснащення робочого місця. Схеми інфекційної клініки й ізолятора, макети ветеринарних і ветеринарно-санітарних об'єктів. Тварини, хворі на інфекційні захворювання, термометри для вимірювання температури тіла, перкусійні молотки, плесиметри, стетоскопи, фонендоскопи, джгути гумові, окуляри захисні, рукавички гумові, халати, рушники, мило, вата, спирт ректифікат, вазелін, кільця гумові, розчини для дезінфекції рук (0,5%-й розчин хлораміну чи їдкового луку).

Методичні вказівки щодо виконання і оформлення.

Після проведення організаційної частини заняття, інструктажу з техніки безпеки, перевірки домашнього завдання, починається самостійна робота здобувачів освіти.

Викладач ознайомлює здобувачів освіти з інфекційною клінікою, інфекційними відділеннями, та іншими ветеринарними й ветеринарно-санітарними об'єктами, їх призначенням, схемами будови й розміщення, дає коротку характеристику кожного об'єкта. Далі здобувачі освіти ознайомлюються з правилами особистої профілактики при дослідженні інфекційнохворих тварин і під час роботи з інфікованим матеріалом. Після цього викладач, на прикладі клінічно-здорової або хворої незаразним захворюванням тварини, демонструє схему клінічного дослідження тварин та ознайомлює здобувачів освіти із порядком ведення клінічної документації (журналом реєстрації хворих тварин та історією хвороби).

Клінічне дослідження тварин, хворих на інфекційні хвороби, здобувачі освіти проводять в присутності викладача за певною схемою, наведеною нижче.

Правила техніки безпеки на робочому місці.

1. Виконувати роботу, передбачену завданнями.

2. Працювати в санодрязі та дотримуватись правил особистої гігієни.
3. Під час виконання роботи забороняється палити, торкатися обличчя руками, поправляти волосся, відволікатися від роботи.
4. При пересуванні в приміщеннях звертати увагу на підлогу, щоб не впасти, не травмуватись.
5. Після кожного дослідження рукавички й руки ретельно дезінфікують розчином хлораміну, який містить 0,5% активного хлору, або 0,5%-м розчином їдкого лугу.
6. Після закінчення роботи в клініці халати, рушники, інструмент та інші речі, які використовувалися при дослідженні хворих тварин, знезаразити.
7. Манеж, станки, конов'язі та інші місця, де знаходилися тварини, дезінфікують освітленим розчином хлорного вапна чи хлораміну, який містить 5% активного хлору, 10%-м розчином їдкого лугу.
8. По закінченню роботи прибрати робоче місце.

Зміст і послідовність виконання завдання:

1. Ознайомитися з ветеринарними об'єктами, їх призначенням, обладнанням і режимом роботи.
2. Ознайомитися з ветеринарно-санітарними об'єктами, їх призначенням, обладнанням і режимом роботи.
3. Розглянути методику клінічного огляду інфекційнохворої тварини.
4. Вивчити особливості та методи дослідження інфекційнохворих тварин.
5. Ознайомитися з клінічною документацією за посиланням.
6. Оформити історію хвороби тварини, хворої на трихофітію.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

1. Ознайомитися з ветеринарними об'єктами, їх призначенням, обладнанням і режимом роботи.

Для забезпечення епізоотичного, санітарного та екологічного благополуччя в державі у сільськогосподарських підприємствах з переробки продукції тваринництва, господарствах і населених пунктах України, створено мережу спеціальних ветеринарних закладів та об'єктів.

Вони працюють як підприємства закритого типу, тобто вхід стороннім особам та в'їзд на територію транспорту, не пов'язаного з їх обслуговуванням заборонений. Персонал входить у виробничу зону через ветсанпропускники, а транспорт в'їжджає – через дезінфекційні бар'єри. До них належать:

- **ветеринарні об'єкти**: лікарні ветеринарної медицини, пункти ветеринарної медицини, ізолятори, лікувально-санітарні пункти, лабораторії ветеринарної медицини;

– **ветеринарно-санітарні об'єкти**: ветсанпропускники,

санітарно-забійні пункти, карантинні приміщення, приміщення для обробки шкіряного покриву тварин, пункти збирання сировини для виробництва м'ясо-кісткового борошна, дезбар'єри, біотермічні ями.

Територіально ветеринарні установи (лікарні державної ветеринарної медицини, ізолятори, стаціонари тощо) розміщують на певній відстані від інших об'єктів. Так: від тваринницьких підприємств і приміщень та звірогосподарств, не ближче ніж за 200 м, птахівничих – 500 м, від автомобільних доріг і залізниці – 300 м, обласних доріг – 150 м, місцевих шляхів – 50 м, від будівель населених пунктів – за 500 м.

Ветеринарна клініка (як споруда) – це окремий блок лікарні ветеринарної медицини, в якому розташовують приміщення: манежу з обладнанням для фіксації тварин; для лікарів, лаборантів та обслуговуючого персоналу; для проведення діагностичних досліджень, утримання тварин, зберігання кормів; для дезінфекційного обладнання та санпропускника, що забезпечені водо-, газо-, і енергоживленням та окремою каналізацією, стоки з якої знезаражуються перед злиттям у загальну систему. У вищих навчальних закладах ветеринарні клініки служать, в першу чергу, для навчання студентів, діагностики й лікування хворих тварин, виконання дослідницької роботи в умовах амбулаторного чи стаціонарного лікування, а також для надання консультацій власникам тварин та лікарської допомоги пацієнтам.

Інфекційна клініка – відокремлений блок приміщення ветеринарної клініки чи іншого ветеринарного лікувального закладу, який слугує для організації діагностичної й лікувальної роботи з інфекційнохворими тваринами.

Поряд з інфекційною клінікою повинен бути ізольований двір, на території якого розташовують віварій і допоміжні споруди, гноєспалювальну піч, відстійник для дезінфекції рідкої гноївки і т.п.

Ізолятор – окреме відгороджене приміщення, призначене для утримання хворих та підозрілих у захворюванні тварин і птахів, надання їм лікувальної допомоги, із системою боксів, напівбоксів та денників, кімнат для проведення лікувальних процедур, зберігання реманенту, фуражу, обладнане санпропускником, та окремою каналізацією, стоки з якої знезаражуються перед злиттям у загальну систему.

Рис. 1. Схема-план ізолятора за системою боксів (за Рябцевим):
1 – денник; 2 – сіни; 3 – тамбур.

Будують ізолятор, як правило, при лікарнях ветеринарної медицини та інших ветеринарних і тваринницьких об'єктах. Розташовують із підвітряного боку і не ближче, як за 200 м від виробничих приміщень та огорожують глухим високим парканом. Площа ізолятора складає від 0,5% до 1% - від загальної площі на якій утримується все поголів'я тварин господарства. В ізоляторі розташовують індивідуальні бокси для утримання великих тварин, підозрілих на інфекційну хворобу, та групові станки – для утримання явно хворих однією інфекційною хворобою тварин. Для догляду за цими тваринами закріплюють окремий обслуговуючий персонал, який забезпечують спецодягом, взуттям та іншими засобами особистого захисту. По закінченні робочої зміни засоби особистого захисту залишають у санпропускнику для знезараження. Обслуговування ізольованих тварин повинно бути організовано так, щоб виключалась будь-яка можливість розповсюдження інфекції. Роботу в ізоляторі доручають лише кваліфікованому персоналу.

При вході в ізолятор у підлозі облаштовують заглиблення для плоских ванн. У ванни поміщають оброблені дезінфікуючою рідиною повсть або мати (килимки), які служать для дезінфекції взуття осіб, які входять і виходять із приміщення ізолятора. Ці дезінфікуючі килимки повинні бути у кожному приміщенні, де утримуються тварини.

В ізоляторах для великих тварин (велика рогата худоба, коні) облаштовуються індивідуальні бокси і невелика кількість групових (не більше ніж на 5 голів) стійл.

У загальному приміщенні повинно розміщуватись 80-90% худобомісць, а в ізольованих боксах – 10 – 20% місць, які призначені для тварин, хворих на особливо небезпечні хвороби. Утримання в ізоляторах безвигульне.

Ізолятор може блокуватись з іншими ветеринарними об'єктами при умові огорожі його суцільним або сітковим парканом заввишки 2 м із цоколем. Крім того, повинен бути зроблений окремий вихід у внутрішній двір ізолятора.

Висота приміщення ізолятора для коней – 2,7 м, для інших тварин – 2,4 м. Стіни перетинок, стелі повинні бути рівними, їх фарбують стійкими до дії вологи і дезречовин фарбами, у світлі тони.

Віники та лопати необхідно зберігати у розчинах дезінфікуючих речовин (1%-й розчин формаліну). У кожному боксі (відділенні) повинні бути рукомийник, господарське мило і дезречовини. При вході має бути дезкилимочок. Обслуговуючий персонал повинен мати спецвзуття, халат, фартух, нарукавники, гумові рукавички, а у випадках особливо небезпечних інфекцій – захисні окуляри, марлеві пов'язки і спеціальні захисні маски.

В ізоляторі повинна бути аптечка, укомплектована засобами для невідкладної допомоги, дезінфекції ран, саден, полоскання ротової порожнини, обробки слизових оболонок, очей та шкіри.

Санітари, які доглядають заразнохворих тварин, повинні скласти ветеринарно-санітарний мінімум.

Виключно складним заходом є знезараження стічних вод і гною, який накопичується в інфекційних клініках та ізоляторах. Стічні води знезаражуються частіше всього хлором або хлорним вапном. Існує кілька систем, які передбачають таку обробку. В умовах ізолятора й клінік частіше всього стічні води збирають у водонепроникні резервуари і потім додають у розрахованій кількості дезінфектант. Тільки після знезаражування рідкі відходи спускають у загальну каналізацію. Гній збирають у спеціальні бетоновані ями з щільними кришками і знезаражують деззасобами, які передбачені відповідними настановами та інструкціями.

При окремих особливо небезпечних і висококонтagioзних захворюваннях (ящур, чума великої рогатої худоби тощо) запроваджується інтернування обслуговуючого персоналу й представників служби ветеринарної медицини на території ферми, де знаходяться хворі тварини. Таким чином забезпечується ізоляція хворих тварин в окремому приміщенні. Люди, які обслуговують хворих тварин, забезпечуються всім необхідним і перебувають у приміщенні упродовж визначеного у законодавстві ветеринарної медицини терміну.

Проте проведення інтернаційних заходів викликає чимало труднощів господарського й економічного характеру. Якщо ж робота ветеринарно-санітарного пропускника забезпечується у повному обсязі, необхідність інтернації відпадає. Система санпропускника (система біологічного захисту) повинна забезпечувати повну зміну одягу (чиста, забруднена зони), роботу душової кімнати (між зонами), роботу пароформалінової камери (дезінфікується все, що виноситься із забрудненої зони) тощо.

Лікарня ветеринарної медицини – лікувально-профілактична установа, яка розташована, як правило на центральній садибі господарства (населеного пункту), призначена для амбулаторного й стаціонарного лікування тварин, проведення профілактичних, ветеринарно-санітарних і організаційних заходів, а також для виконання діагностичних досліджень. Лікарні

обслуговують всі категорії господарств, незалежно від їх відомчої приналежності, а також тварин, які належать окремим громадянам. Лікарні ветеринарної медицини, які побудовані за типовим проектом складаються з амбулаторного та стаціонарного відділень.

Пункт ветеринарної медицини – лікувально-профілактична установа, яка розташована на окремій фермі господарства і призначена для амбулаторного й стаціонарного лікування тварин та проведення профілактичних і ветеринарно-санітарних заходів, крім свинарських відгодівельних, звірівницькі і кролівницькі ферми.

Лікувально-санітарний пункт – лікувально-профілактична установа, яка призначена для амбулаторного й стаціонарного лікування тварин та проведення профілактичних і ветеринарно-санітарних заходів у господарствах, розташованих у зонах із відгінним тваринництвом. Розміщується на відгінних пасовищах. По завданню на проектування може бути розміщений на центральній садибі замість ветеринарної лікарні.

Лабораторія ветеринарної медицини – діагностична установа, основним завданням якої є виконання лабораторних досліджень на наявність інфекційних хвороб тварин, птахів, риб та бджіл. Наявність лабораторій ветеринарної медицини передбачена у великих промислових тваринницьких комплексах та птахофабриках із поголів'ям понад 300 000 голів птиці, свиноферми більше 12 тис. голів. Розміщується на території обслуговуючої ферми.

2. Ознайомитися з ветеринарно-санітарними об'єктами, їх призначенням, обладнанням і режимом роботи.

Забійно-санітарний пункт – призначений для забою чи вимушеного забою тварин і птиці та проведення розтинів і утилізації трупів. Забійно-санітарний пункт повинен бути огороженим, мати каналізацію та підведену воду і складатися з двох відділень: забійного й утилізаційного. Підлога й стіни повинні легко митися й дезінфікуватися. Загально господарський пункт розміщується поблизу найбільш великої ферми або на центральній садибі колективного підприємства. Фермерський на території обслуговуючої ферми або підприємства (на лінії огороження).

Ветсанпропускник (ветеринарно - санітарний пропускник) – це комплексна споруда, яка має санітарне та дезінфекційне відділення (блок, зона), знаходиться на центральному в'їзді на територію птахофабрики, тваринницького комплексу чи ферми і являє собою приміщення для санітарної обробки людей з одночасною дезінфекцією їх одягу й взуття, а також транспортних засобів і тари. До складу ветсанпропускника входить дезбар'єр і два блоки: санітарний і дезінфекційний. Санітарний блок складається з приміщення для переодягання обслуговуючого персоналу в спецодяг і душової кімнати. Роль дезінфекційного блоку досить часто виконує пароформалінова камера, яка може бути стаціонарна й пристосована. Відповідно до проектних норм ветеринарно-санітарний пропускник включає

в себе такі споруди, будівлі та приміщення:

- санітарний блок (відділення) – прохідну з дезкилимками, гардеробну із сушильною шафою, душовими установками та приміщенням для дезінфекції одягу;
- дезінфекційний блок (відділення) – приміщення та необхідне обладнання або спеціальна установка для дезінфекції транспортних засобів і тари;
- головний в'їзний дезбар'єр – спеціально обладнана, із бетонованим заглибленням споруда, для дезінфекції коліс транспорту;
- дезбар'єри при входах у виробничі приміщення.

Ветсанпропускник призначений для запобігання занесенню збудника інфекційної хвороби на територію господарства, птахофабрики чи тваринницького комплексу та виносу збудника за межі неблагополучного пункту.

Дезбар'єр (дезінфекційний бар'єр) – споруда, яка призначена для знезараження коліс транспортних засобів, копит тварин і взуття обслуговуючого персоналу. Дезбар'єри є в'їзні і вхідні. *В'їзний дезбар'єр* являє собою бетоновану ванну на ширину в'їзних воріт, завглибшки 30-35 см і завдовжки 8-10 м, яка заповнена дезрозчином. Заглиблення дезбар'єру по верхньому рівню дезрозчину повинно бути не менше 20 см. Пандуси повинні мати ухил не більше 14°. З метою попередження замерзання дезрозчину взимку, в бетоноване дно дезбар'єру вмонтовують спеціальне обладнання для підігріву. *Вхідні дезбар'єри* можуть бути у формі бетонованої ями розміром 1,5×1,5×0,3 м, заповненої дезрозчином, або у вигляді дерев'яного ящика подібного розміру, заповненого змоченою дезрозчином тирсою. Вхідні дезбар'єри встановлюють на вході-виході ветсанпропускника і кожного тваринницького приміщення.

Приміщення для обробки шкіряного покриву тварин призначене для обробки поверхні шкіри тварин протипаразитарними і дезінфікуючими засобами. Ці об'єкти можуть бути у вигляді бетонованої площадки для обробки шкіряного покриву великої рогатої худоби й коней, газових камер для лікування коней і овець сірністим ангідридом при корості, а частіше всього у вигляді ванни завдовжки 6 м, завширшки 0,5 м і завглибшки 1,2 м для профілактичного й лікувального купання овець.

Карантинне приміщення – призначене для профілактичного карантинування протягом 30 днів усіх завезених у господарство тварин. Це система обмежувальних заходів, яка ставить за мету недопущення зовнішнього занесення збудників інфекційних хвороб у господарство. Протягом 30 днів служба ветеринарної медицини проводить весь комплекс необхідних діагностичних досліджень і профілактичних заходів серед карантинного поголів'я і веде за ними постійний нагляд.

Пункт збирання сировини для виробництва м'ясо-кісткового борошна являє собою приміщення, куди збирають і недовгий час зберігають трупи тварин із подальшим їх відправленням на завод із виробництва м'ясо-кісткового борошна.

Біотермічна яма призначена для досить простого й ефективного знищення трупів. Біотермічні ями будують на високому місці з низьким рівнем ґрунтових вод, не ближче 1 км від забудов і водоймищ із волого- і термостійкого матеріалу, завглибшки 8-10 м і діаметром 3 м. Зверху біотермічна яма закривається двома кришками і замикається на замок. Територія навколо біотермічної ями огорожується парканом і в'їздними воротами. Поряд із біотермічною ямою повинна бути площадка для проведення розтинів трупів. Знезаражування трупів проходить біотермічно за рахунок дії термофільних бактерій протягом 30-45 днів. У цьому разі гинуть як вегетативні, так і спорові форми збудників хвороб.

3. Розглянути методикау клінічного огляду інфекційно-хворої тварини.

Схема клінічного дослідження тварин

I. Реєстрація тварини: власник, вид, стать, вік, маса, масть, прикмети, зріст, кличка, інвентарний номер, порода та вгодованість тварини.

II. Збирання анамнезу.

1. *Anamnesis vitae*: утримання, догляд, годівля, напування, експлуатація та походження тварини. Благополуччя господарства (населеного пункту) щодо інфекційних захворювань у минулому. Проведення щеплень тваринам. Виведення тварин із господарства. Вивезення продуктів і тваринної сировини. Проведення діагностичних досліджень.

2. *Anamnesis morbi*: час захворювання, причини хвороби й обставини, при яких захворіла тварина. Прояви захворювання. Хто і як лікував тварину. Поширюваність захворювання в господарстві (населеному пункті).

III. Загальне дослідження: визначення температури тіла, габітусу: а) будова тіла; б) стан угодованості; в) положення тіла в просторі; г) визначення темпераменту й конституції; д) дослідження кон'юнктиви, шкіри та шерстного покриву, лімфатичних вузлів і судин.

IV. Дослідження окремих органів і систем: серцево-судинної системи, апарату дихання, травного каналу, сечостатевої системи, нервової системи та органів зору й слуху.

V. Лабораторні дослідження: бактеріоскопія, бактеріологічні дослідження, біологічні, гематологічні, серологічні та інші лабораторні дослідження.

VI. Спеціальні методи дослідження: епізоотологічний, алергічний, рентгенівський, зважування, вимірювання та інші методи дослідження.

Із самого початку, як це видно зі схеми, проводять реєстрацію хворої тварини і збирають анамнез, потім – загальне клінічне дослідження з вимірюванням температури тіла, далі досліджують окремі органи й системи, а при потребі – лабораторні, епізоотологічні, алергічні, рентгенівські та інші дослідження.

4. Вивчити особливості та методи дослідження інфекційно-хворих тварин. Клінічне дослідження тварин на фермах господарств проводять з метою перевірки стану їхнього здоров'я щодо заразних захворювань, як

правило, не менше двох разів на рік – навесні, перед виведенням тварин на пасовища, або в табори і восени перед постановкою їх на стійлове зимове утримання, а також завжди під час проведення планових діагностичних досліджень (алергічних, серологічних тощо) і ветеринарних обробок. Крім того, клінічні дослідження проводять при підозрі на будь-яке інфекційне захворювання з тим, щоб своєчасно виявити хворих тварин і вжити заходів з його ліквідації. У господарствах, неблагополучних щодо інфекційних захворювань, клінічне дослідження та інші маніпуляції проводять, як правило, починаючи з благополучних груп тварин із тим, щоб не поширювати інфекції. Клінічне дослідження тварин, що знаходяться в особистій власності громадян, проводять при обході дворів, або ж власники тварин зводять їх у певні місця населеного пункту, визначені лікарем для таких заходів.

Якщо ж у населеному пункті зареєстровані випадки інфекційних захворювань (ящур, чума свиней чи інші), то з метою запобігання їх поширення, зводити тварин на збірні пункти забороняється.

Проведена робота з клінічного обстеження тварин у господарстві чи населеному пункті оформляється відповідним актом, до якого додається опис тварин, що досліджувалися клінічно із зазначенням результатів досліджень. *Діагностика інфекційних хвороб у тварин, на відміну від діагностики незаразних хвороб, має дві особливості:*

- 1- необхідність термінової постановки діагнозу;
- 2 - обов'язковість використання комплексного методу діагностики.

Рання діагностика інфекційної хвороби є протиепізоотичним заходом.. І лише комплексний метод, до складу якого може входити декілька методів, дозволяє встановити достовірний діагноз.

Комплексний метод діагностики інфекційних хвороб включає в себе: *клінічний, епізоотологічний, патологоанатомічний і гістологічний, бактеріологічний і вірусологічний, гематологічний, серологічний, алергічний та біологічний методи.* Перші три методи вважаються основними, решта допоміжні.

Клінічний метод діагностики базується на розпізнаванні захворювання за комплексом ознак, які спостерігаються у хворих тварин і полягає у проведенні клінічного дослідження хворої тварини. Поставити точний діагноз на підставі лише клінічних ознак досить складно. Для інфекційної хвороби характерна стадійність перебігу, яка проявляється послідовною зміною декількох періодів хвороби.

Розрізняють такі періоди хвороби:

- інкубаційний – період із моменту проникнення збудника хвороби в організм тварини до появи перших клінічних ознак;
- продромальний – характеризується розвитком неспецифічних клінічних ознак (лихоманка, загальна слабкість, зниження апетиту і т. п.);
- період повного розвитку клінічних ознак хвороби – характеризується появою типових для даної хвороби симптомів хвороби;
- період видужування (реконвалесценції) або загибелі тварини.

Тривалість названих періодів для різних хвороб неоднакова і залежно від характеру перебігу й тривалості хвороби розрізняють такі форми перебігу:

- надгостра (блискавична) – триває декілька годин і типові ознаки хвороби не встигають проявитися;
- гостра – тривалістю від одного до декількох днів і характеризується типовими для даної хвороби клінічними ознаками;
- підгостра – тривалістю до 2-3 тижнів і характеризується типовими для хвороби клінічними ознаками, але менш вираженими;
- хронічна – тривалістю від кількох місяців до декількох років і характеризується, як правило, слабким проявом клінічних ознак хвороби.

Залежно від ступеня виразності клінічних ознак розрізняють такі форми прояву хвороби:

- типова – характеризується наявністю певного яскраво вираженого симптомокомплексу;
- атипова – коли спостерігається яке-небудь відхилення в прояві клінічних ознак у той чи інший бік.

У свою чергу атипова форма може проявлятися в:

- *абортивній формі* – коли клінічні ознаки хвороби повністю не розвиваються, а хвора тварина швидко одужує;
- *стертій формі* – коли перебіг хвороби характеризується не досить вираженими клінічними ознаками;
- *безсимптомній формі* – коли клінічні ознаки хвороби відсутні, але при дослідженні тварини вдається виявити наявність в організмі двох фаз інфекційного процесу: інфекційно-патологічних змін і захисно-імунологічної реакції.

Крім цього можна розрізняти форми інфекційної хвороби залежно від місць локалізації патологічного процесу. Наприклад, при сибірці розрізняють септичну, кишкову, карбункульозну, ангінозну, наскірну та легеневу форми.

Епізоотологічний метод полягає в систематизації даних, які отримують при епізоотологічному обстеженні господарства або населеного пункту. Важливою складовою частиною епізоотологічного обстеження є збирання епізоотологічного анамнезу. Наприклад, з'ясовують, коли, при яких обставинах з'явилася хвороба, як і чим годували тварин, чи було подібне захворювання раніше, вік хворих тварин, вид, стать, благополуччя сусідніх господарств і районів по цій хворобі і т. ін.

Патологоанатомічний і гістологічний методи є досить цінними методами в постановці точного діагнозу. Патологоанатомічна картина хвороби – це змістовна книга, яку ветеринарному фахівцю необхідно вміти читати. При деяких інфекційних хворобах (туберкульоз, пошесне запалення легень) дані паткартини мають вирішальне значення при постановці діагнозу. Інколи в процесі постановки діагнозу на інфекційну хворобу з метою виявлення патологічних змін в органах і тканинах на мікро рівні використовують гістологічний метод досліджень.

Бактеріологічний метод полягає у виявленні в патологічному матеріалі збудника інфекційної хвороби, що дає можливість поставити етіологічний діагноз. Це один із найбільш важливих методів діагностики, оскільки діагноз на будь-яку інфекційну хворобу вважається встановленим лише при наявності збудника хвороби й можливості експериментального відтворення хвороби на іншій окремо взятій сприйнятливій тварині. Виявлення в досліджуваному патологічному матеріалі збудника хвороби практично гарантує точний діагноз. Разом із тим негативні результати бактеріологічних досліджень ще не вказують на відсутність інфекційної хвороби, оскільки успіх цього дослідження значно залежить від часу й правильності взяття та пересилання патматеріалу.

Бактеріологічна діагностика проводиться після ознайомлення із супровідним документом на патматеріал за такою схемою:

- 1- приготування мазків-відбитків із патматеріалу і їх мікроскопія;
- 2 - висів патматеріалу на штучні поживні середовища й виділення чистої культури;
- 3 - зараження лабораторних тварин.

Залежно від виду досліджуваного матеріалу бактеріологічна діагностика буває прижиттєвою та посмертною.

Вірусологічний метод має завдання виявити в досліджуваному матеріалі збудника хвороби вірусної природи. У практиці він дуже подібний до бактеріологічного методу діагностики, але замість світлової мікроскопії тут використовується електронна, а вирощування вірусу проводять у культурах клітин.

Гематологічний метод діагностики базується на виявленні у тварини різних змін у складі крові, або її властивостей, які можуть виникнути під дією наявного в організмі збудника хвороби. Сюди належать визначення концентрації гемоглобіну, підрахунок формених елементів крові, виведення лейкоцитарної формули, виявлення змін у швидкості зсідання еритроцитів тощо.

Серологічний метод є одним із найбільш поширених методів лабораторної діагностики. Серологічна діагностика базується на використанні серологічних реакцій з метою виявлення в досліджуваному матеріалі специфічних антигенів або антитіл. Індикація в досліджуваному матеріалі антитіл інформує нас про взаємодію макро - і мікроорганізмів на імунному рівні.

Серологічна реакція, яка використовується для діагностики інфекційної хвороби – це реакція між антигеном і антитілами *in vitro*. Вона базується на властивості антитіл специфічно взаємодіяти з антигеном, який викликав їх утворення.

Найчастіше в практиці діагностики інфекційних хвороб застосовують:

- **РП** – реакцію преципітації;
- **РН** – реакцію нейтралізації;
- **РЗК** – реакцію зв'язування комплементу;

- **РА** – реакцію аглютинації;
- **РГА** – реакцію гемаглютинації;
- **РІД** – реакцію імунної дифузії і багато інших.

У кожному конкретному випадку перевагу віддають тій чи іншій серологічній реакції залежно від інфекційної хвороби в цілому та періоду розвитку інфекції.

Алергічний метод базується на використанні з діагностичною метою алергічної реакції. Алергічна реакція – це реакція підвищеної чутливості сенсibilізованого організму на повторне введення алергену. Алергічний метод використовується при діагностиці туберкульозу, сапу, бруцельозу, паратуберкульозу, епізоотичного лімфангоїту коней, туляремії та пулорозу-тифу птахів.

Біологічний метод діагностики полягає у введенні мікробомісткої досліджуваної суспензії сприйнятливим тваринам із метою експериментального відтворення хвороби. Біопробу проводять, як правило, на тваринах того виду, у якого виявлена хвороба чи на сприйнятливих лабораторних тваринах. Використовується даний метод не часто, оскільки є досить дорогим.

5. Ознайомитися з клінічною документацією за посиланням:

<https://consumerhm.gov.ua/images/vet/308d.pdf>,

<https://drive.google.com/file/d/1UEI1PD694LF7WYIMoGlmqd5D4SKvhy3j/view> сторінки 48-57, 52-53.

6. Оформити історію хвороби тварини, хворої на трихофітію:

ІСТОРИЯ ХВОРОБИ

Приймається _____ раз   Захворіла _____ 20__ р.
 Поступила _____ 20__ р.   Вибула _____ 20__ р.
 Пробыла _____ днів.

1. Попередні відомості про пацієнта.

1. Реєстрація тварини: вид _____ порода _____ стать _____
 кличка _____ масть _____ відмитини _____ вік _____
 ріст _____ жива _____
 маса _____

2. Власник та його

адреса _____

3. Анамнез: а) догляд і

утримання _____

_____

_____

(годівля, напування, в якому приміщенні утримується та ін.)

б) експлуатація _____
в) коли захворіла тварина _____
г) причини захворювання _____
д) помічені розлади _____

_____

е) попереднє лікування _____
є) зустрічались такі захворювання в господарстві _____

_____

ж) куди відправлено тварину _____

_____

4. Попередній діагноз _____

_____

II. Загальне дослідження тварин.

1. Габітус: а) будова тіла _____

_____

б) вгодованість _____

_____

в) положення тіла в просторі _____

г) темперамент _____

_____

2. Слизові оболонки _____

_____

3. Лімфатичні вузли _____

4. Шкіра і шкірний покрив _____

_____
_____

5. Температура тіла _____ **пульс** _____
дихання _____

III. Стан окремих систем під час поступлення на лікування.

1. Система органів травлення _____

_____
_____

2. Система органів дихання _____

_____
_____

3. Серцево-судинна система _____

_____
_____

4. Сечостатева система _____

_____
_____

5. Нервова система і органи чуття _____

_____
_____

6. Органи руху _____

_____
_____

7. Інші системи _____

_____
_____

ХІ.Епікріз _____

_____

_____

_____

Використана
література _____

_____

_____

Підпис _____

Після виконання завдання здобувачі освіти повинні:

Знати	Вміти
<ol style="list-style-type: none"> 1. Призначення, обладнання ветеринарних та ветеринарно – санітарних об’єктів. 2. Правила особистої гігієни при роботі з інфекційнохворими тваринами. 3. Особливості умов утримання, годівлі та догляду за інфекційнохворими тваринами. 4. Методику оформлення клінічної документації.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати роботу ветеринарних і ветеринарно – санітарних об’єктів в неблагополучному (умовно благополучному) господарстві. 2. Проводити дослідження, лікування інфекційнохворих тварин. 3. Оформляти клінічну документацію.

Захист практичних завдань. Перевірка щоденників.

1. Які об’єкти називаються ветеринарними?
2. Які об’єкти називаються ветеринарно-санітарними?
3. Назвіть призначення ізолятора.
4. Яке призначення карантинного приміщення?
5. Яке призначення дезбар’єру?
6. Де рекомендують проводити вимушений забій тварин і птиці?
7. Які правила техніки безпеки треба дотримуватись при догляді за інфекційно- хворими тваринами?
8. По якій схемі проводять дослідження інфекційнохворих тварин?
9. Які методи використовують при дослідженні інфекційнохворих тварин?

10. На чому базується клінічний метод діагностики інфекційнохворих тварин?
11. Яка різниця між специфічним і симптоматичним лікуванням інфекційно-хворих тварин?
12. Яка методика оформлення клінічної документації?

Домашнє завдання:

1. Постой В.П. Епізоотологія з мікробіологією. - К.: Вища освіта, 2006. С. 111 – 116.
2. Литвин В.П., Євтушенко А.Ф., Радіонов М.Т. та ін.: За ред. Литвина В.П. Практикум із загальної епізоотології. – К.: НАУ, 2003. С. 4 – 22.
3. Бегас В. Л. Організація та економіка ветеринарної справи: практикум / – Ж.: Полісся. – 2017. С. 48-51, 52-53.

Завдання для самостійної роботи.

1. Вивчити правила особистої профілактики під час роботи з інфекційним матеріалом та тваринами, хворими на інфекційні хвороби.

Перед виконанням завдання ознайомтеся за посиланням із **заходами особистої профілактики та охорони людей від зоонозних хвороб, основними правилами роботи з заразнохворими тваринами** за посиланням: <https://studfile.net/preview/5720453/page:3/>
https://btsau.edu.ua/sites/default/files/news/pdf/norm_doc_pechat/sop_iz_biobezpeki.pdf

Інструкційно-технологічна картка розроблена викладачем Федоренко І.О., Пісковою В.М.

Розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії професійної та практичної підготовки.

Протокол №   від   20   р